

dim ven ne vhaja. Ko se denejo olupljene češplje notri, se pod lese postavi v posodo žrjavice in na-njo dá žvepla, da se tako dobro kadijo, to je, ožvepljajo.

Za napravo prunel je najboljšje vzeti še ne popolno zrelih češpelj. Delo samo vrši se pa tako: Češplje se olupijo (obelijo) kolikor mogoče natanko; ko so olupljene, se takoj nesó v zaboj, kjer se pustijo v žveplenem dimu dobrih par minut, da lepo rumene postanejo, a ne rujave; potem se denejo na solnce ali pa v dobro sušilnico (naše navadne domače sušilne peči temu ne vstrežajo), da dobro zvenejo; na to se jim vzamejo koščice ven na nasprotni strani peclja. Po vsem tem se tuka j tako stiskajo z dlanmi, da postanejo lepo okrogle in da dobijo podobo posušenih fig, kakor se v navadnih vencih kupujejo v štacunah. Ko jih tako pripravimo, jih denemo zopet na lese ali druge deske in na solnce par dni, da se do dobrega osušijo. Potem se vložijo v zaboje, katerim se strani prevrtajo. Vkladajo se pa tako, da se na dno dene dobra lega prunel, na-njo pa listja od breskev, ali pa še bolje listja od lavorike; na to pride zopet lega prunel, lega listja in tako naprej. Zdaj se spravijo prunele za daljno rabo ali prodajo.

Na ta način dobimo prav lepo svoto novcev za tako brez stroškov napravljene češplje. Zato poprimite se, dragi vaščani, tega dela!

Pri tej priliki naj posebno priporočim prečastiti duhovščini in pa večim kmetovalcem, ki imajo lepe sadne vrte in s prelepim sadjem obložena drevesca, naj bi začeli s svojim zgledom vnemati kmete, da začno bolj gospodariti s pridelanimi češpljami in ne ostanejo vedno gluhi nasproti opominu, ki ga jim daje naš Vodnik, rekoč:

Glej stvarnica vse ti ponudi,
Le jemat od nje ne zamudi;
Lenega čaka
Strgan rokal,
Palca beraška,
Prazen bokal!

Kakošni so pripomočki za ohranjenje sadnih in gozdnih dreves

in kdo naj v prvi vrsti učitelja v tem predmetu podpira?

V naši mili domovini se je pričela umna sadjereja posebno v novejši dobi pospeševati; najboljšega vspeha in nade imamo pa mi, dragi mi tovariši, se nadejati. Vsacemu od nas je znano, da so dobile naše šole v novomeškem okraji po trudopolnem prizadevanji c. kr. okrajnega glavarja gosp. Jos. Ekl-na in za šolski blagor vnetega c. kr. okrajnega nadzornika g. Antona Derganca z malimi izjemami sadne vrtove in drevesnice, katerih vrtnarji smo mi, dragi tovariši.

Prizadevati si hočemo, da našemu ubozemu kmetu k obilnejšim dohodkom pripomoremo v njegov blagor in korist. Naj nam bode vedno pred očmi izrek:

„Skrbi za huda leta
Moré uboz'ga kmeta.“

Gotovo je, da sadjereja zeló povzdiguje blagostan dežele, in da je sadje velikokrat krepka bramba zoper lakoto itd. Tudi se ne more trditi, da bi se zavoljo sadjereje kako drugo delo zanemarjalo.

Veselo je slišati, da se širi umna sadjereja v naši deželi; a vse več bi se še lahko storilo, ker je še veliko praznega prostora, ki je za sadno drevje zeló pripraven.

Da se pa tako imenitni namen doseže, je treba mladino podučevati v sadjereji in jo za njo vnemati.

Ako mladina doraste in skrbi za sadjerejo, daje sosedom lep zgled, in tako se širi ljubezen do sadjereje po naslednikih in se vedno bolj ustanovlja.

Nihče pa nima ugodnejše prilike, da v mlada srca cepi ljubezen do sadjereje, kakor učitelji, katerim je izročena kmečka mladina. Uže pri navadnem šolskem uku lahko učitelj učence vnema za sadjerejo, še večji prid pa bode za šolsko mladež, ako učitelj skrbi, da se marljivo dejansko poučuje v sadni drevesnici, in pri vsaki priliki v šoli bere in razlaga kaj iz vrtnarskih knjig.

Učitelj naj priporoča, da se sadno drevje marljivo snaži. Za snaženje in obrezovanje drevja sicer vsak letni čas ugaja, a najboljši so pozimski meseci; in ravno ob tem času ima sadjerejec in poljedelec za ta posel največ časa, ko drugo navadno delo miruje.

S snaženjem drevja si pa tudi kmetovalec dostikrat v zadregi ob zimskem času potrebnih drv dobiva v bližini svojega stanovanja, ter mu ni potrebno v po več ur oddaljeni gozd po-nje hoditi. — Ta prid naj bi si kmet in sadjerejec dobro v spomin vtisnil in ga nikdar ne izgrešil! Sadnemu drevju s tem pomaga k lepši rasti, boljšemu razvoju in bolj gotovi produktivnosti, sam sebi prihrani veliko težavnega dela, ter si zagotovi boljših dohodkov, drevje v krepki rasti in lepem razvoju ohrani.

Tudi se premalo ceni gnojenje sadnemu drevju. Mnogo dreves samo zato malo sadú donáša in nazadnje konec vzame. Pri sadjereji je tedaj zeló važno to, da sadjerejec drevju pripravnega gnoja daje v pravi razmeri in tudi v pravem času. Najbolje se sploh gnoj sadnemu drevju prileže iz strohljivih tvarin in v tekočem stanu, kajti tak gnoj hitreje v zemljo pride do koreninic drevesnih, ki ga srkajo; suhi gnoj nasproti le počasi s pomočjo deževnice v zemljo dohaja. Povodni gnoj se vlije v jamo, katera je kakega $\frac{1}{4}$ metra široka in pol metra globoka, ter se tako daleč od debla skoplje, dokler veje drevesa segajo. Ko je gnoj va-njo vlit, se zopet zasuje.

Najbolji čas drevju gnojiti je od spomladi do jeseni, in sicer zgodaj spomladi zato, da rast v drevesu izbudimo, — da drevo nastavlja sad, se mu prileže gnojenje malega in velikega travna.

Zatirajo naj se sadnemu drevju škodljive živali: miši, gosnice, metulji, sadni črv, brošči, mravlje, uši, ose itd. Koristne živali, ki sadjerejcem skazujejo posebno ljubav; med temi so: krt, netopirji, žolne, kukovice, senice, škorci, lastovke, žabe, krote, kuščarji, krešci in roparski hrošči, pajki in sploh tice pevke, ki živijo od različnih mrčesov in gosnic, ki sadjerejcu toliko škodo narejajo. Zatoraj so tiči sadjerejcu največi prijatelji. Toraj skrbimo, da si te dobrotnice ohranimo, da se množé, ti prijatelji in dobrotriki. Neporedni fantalini, ki ne znajo družega, nego stikati po gnjezdih in nedolžne živali moré, naj se ostro kaznujejo.

V prvi vrsti naj skrbé c. k. okrajna glavarstva, da se v tem smislu dani ukazi spolnujejo; pri vsaki županiji naj bi bila zapornica, v katero bi se neporedni fantalini, zatiralci tičev, zapirali, pa tudi odrašeni grešniki postavno kaznovali.

Sl. vlada veleva, naj bi učitelji skrbeli, da se mnogo valilnic, na pr. za škorce pripravi. Pa kaj? Mi učitelji naj bi skrbeli, neporedneži pa razdevali, kar mi ohranimo!

Na zgornjem Avstrijskem, kjer se zeló marljivo s sadjerejo bavijo, nahaja se skoraj na vsakem vrtu več valilnih tružic za škorce. (Konec. prih.)

čimi naseljenci uže ni napal, ali v kratkem ne napade. Ta na izreko strokovnjakov oprta razmišljanja so dala kmetijski podružnici v Novomestu povód, da je za ubranitev trtne uši in opazovanje trtnih bolezní sploh ustanovila poseben odsek. Ta odsek si ne pripisuje nobene službene oblasti, temveč je prevzel le častno dolžnost, da čuje nad zdravstvenim stanjem naših vinogradov in tako odvrne neznano nesrečo od naših goríc. Dokler se tudi v Krškem in Metliškem okraju, ki sta nevarnosti najbolj izpostavljena, enaki odseki ne ustanovijo, za kojih ustanovitev je temu odseku zeló mar, opazoval bo on tudi ta dva okraja, da varujoč izpostavljeni sosedni okraj ovaruje svojega lastnega — gledal bo z največjo energijo na to, da se bodo postave v obrambo zoper raznašanje filoksera povsod in od vsacega prav na tanko spolovale. Odsek bo ljudstvo na kmetih s popotnim podučevanjem in prikazovanjem mikroskopskih preparatov in poškodovanih koreník s škodljivko filoksero seznanjal, ter si prizadeval, da se bodo v vinskih gorícah povsod odseki za opazovanje vinogradov ustanovili. Odsek bo tudi takošne trte, ki so v stanu trtni uši upirati se, polagoma razširil in razglasil nauk, kako ž njimi navnati; storil je uže potrebne korake za pridobitev takošnih trt, tako da, če tudi nas Bog v naši domovini obiše z ono uimo, vendar nam ne bo treba vinoreje popustiti.

Odsek stavi svoje upanje na ljudsko šolo in smatra za eno svojih poglavitnih nalog, da pridobi šolsko mladino s primernim podučevanjem, razdelitvijo pristojnih knjig in preparatov škodljivke kakor tudi poškodovanih koreník s podukom o razmnožbi uporljivih trt, da bo natanko opazovala zdravstveno stanje naših vinogradov. Marljivega sodelovanja gospodov učiteljev misli odsek, da si smé svest biti.

Mi ne smemo čakati, da država naše vinograde ovaruje; kajti, kedar ta na vrsto pride, je sovražnik uže v deželi in nevarnost uže prevelika, — mi moramo sami svoja posestva varovati! Zato vam kličemo besede umrlega dvornega svetovalca dr. Viljema viteza Hamma, kakor jih je spregovoril pri drugem avstrijskem vinskem shodu o trtni uši: „Previdni kmetovalec ne drži pri pretéčih nevarnostih križem rok in ne čaka, kar Bog dá ali vlada stori; on se sam brani, pomnijoč prislovice: „Pomagaj si sam, in Bog ti pomaga“.

V Novomestu 5. avgusta 1881.

Odsek za ubranitev trtne uši.

Predsednik: Anton Ogolin.

Društvenika:

Anton Derganc,	Franc Kastelic,
c. k. gimn. prof. in okr. šolski	trgovec.
nadzornik.	

Kakošni so pripomočki za ohranjenje sadnih in gozdnih dreves

in kdo naj v prvi vrsti učitelja v tem predmetu podpira?

(Konec)

Da ohranimo gozdna drevesa, to je, gozde sploh, treba je:

1. Da se listje, odpadlo brstje, mah in pa druga drobnjava, ki gozd gnoji, ne grabi ali ne pobira.

Listje in brstje nareja gozdu potrebni humus. Humus pa ima lastnost, vlago iz zraka piti in zemljo gnojiti. Z odstranjenim listjem odstranimo gozdu gnoj, ter ga izpostavljamu hudi suši.

Mah brani, da hudi nalivi zemlje ne odnesó v nižave, kajti s pomočjo mahú piti more zemlja vodo tam,

kjer pade na zemljo. In ravno to je tudi vzrok, da je v pogozdenih krajih mnogo studencev, katerih v nepogozdenih pomanjkuje.

2. Nepotrebno in pregosto drevje naj se iz gozda odpravlja. Plevel škoduje povsod.

3. Gozdni tiči, sosebno plezalci, največi varuhi gozdov, naj se ne preganjajo. Oni sicer naredé duplo v drevo, toda vedeti je, da votlina, ki suši potem trhljivo votlo drevo, drevesu ni na kvar, veliko bolj mu je v korist, kajti vsled osušenja trhljivega drevesa zabrani se daljno gnjijenje. In če bi vsi lesni črvi, ki jih tiči plezalci v enem letu vgonobijo, ostali, smelo bi se reči, da bi bili sedaj brez vsega drevja ne samo gozdnega, marveč tudi sadnega.

4. Pastirji, ki pri gozdnih drevesih kurijo, si dežnike iz smrekovih vrhov narejajo, smolo zažigajo, ter sploh drevje kvarijo, naj se po zgoraj navedenem činu kaznujejo.

6. Učenci naj se učijo spoznavati važnost, imenitnost in korist gozdov.

Dobro naj se jim razlagajo škode in nesreče, ki so nastale v onih krajih, kjer so gozde pokončali (Kras, Sicilija, Francosko).

7. Vsaka šola naj ima kos zemlje, na kateri naj bi se gozdna drevesa odgojevala. Otrok bi dobil uže veselje v mladosti do gozdnega drevja, varoval in odgojeval bi ga sigurno potem tudi kot odraščén mož. Hodil ne bi potem samo sè sekíro v gozd, ampak nesel bi tudi matiko, mlado drevesce, in vsadil ga v obližju, kjer je starega posekal.

Kdo naj pa učitelja tudi v tem podpira, mislim, da so glavni in edini faktor le novci.

Občina, boljše krajni šolski svet, naj odmeri vsako leto nekoliko denarja v namen odgojevanja dreves. Učitelj ima samo učiti in odkazovati. Da bi pa sam trošil svoje novce, mu gotovo pri sedanji plači ni mogoče.

Učitelj naj si vsako leto vse stroške, ki jih je imel z odgojevanjem dreves, zapisuje, pri seji krajnemu šolskemu svetu dokaže, in on naj mu vse stroške poplača.

Po vseh teh potih se bode po pouku in po dobrih zgledih sadjereji in reji hostnih dreves močno pomaglo, poučeni otroci bodo sčasoma postali umni in pridni sadje- in gozdorejci, in vresničil se bode pregovor, ki veli:

„Na vsaki prostorček zasadi drevo

In pridno ga gleštaj, ki splačal se t' bo!“

Vkoreninila se bode potem sadje- in gozdoreja povsod, in videli bodemo na vsacem kraji, kjer je zemlja za to in kjer sadje obeta dobiček, lepe pridelke, ki bodo pričali, da naši kmetovalci vedno bolj spoznavajo in čislajo sadje- in gozdorejo, in tako koristijo sebi ter zaljšajo in boljšajo domovino.

Prečna 19. julija 1881.

Jernej Pirnat, učitelj.

Pravila Vipavskega sadjerejskega društva.

(Konec.)

III. Občni zbori društveni.

§. 13. Vse zadeve, katere delokrogu oskrbovalnega odbora strogo ne pripadajo, rešijo se v občnih zborih društvenih. K občnim zborom, katerih mora vsako leto vsaj eden biti, to je, prve dni meseca decembra, povabi vse ude društveni predstojnik. Vabilo dohaja domačim udom na povabilni pôli, zunanjim pa po dopisnicah. Vsem povabilom mora biti dodan „dnevni red“ dotičnega zborovanja.